

5. Ceny

Celková cenová hladina v ekonomice vzrostla v 1. čtvrtletí 2013 ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku o 1,8 %, ve 2. a 3. kvartále však tempo oslabovalo

Celková cenová hladina v ekonomice měřená implicitním deflátorem HDP¹ vzrostla ve 3. kvartále 2013 v porovnání se stejným obdobím předchozího roku o 1,5 %. Ačkoliv v 1. čtvrtletí 2013 vzrostlo tempo růstu cenové hladiny na 1,8 % (z 1 % v posledním čtvrtletí 2012), během roku 2013 růst cen zpomaloval. Podílelo se na tom snižování tempa růstu cen domácí poptávky (výdajů na konečnou spotřebu a tvorby hrubého kapitálu). Oslabovalo i meziroční tempo růstu cen vývozu, u dovozu byl pozorován po všechna tři čtvrtletí 2013 dokonce pokles cen. Ze strany zahraničního obchodu tak plynulo ve všech třech kvartálech roku 2013 meziroční zlepšování směnných relací.

Snižování meziročního tempa růstu cen pro spotřebitele bylo patrné již od 2. čtvrtletí 2012...

Navyšování spotřebitelských cen i nadále zpomalovalo. Jestliže v 1. čtvrtletí 2013 ceny meziročně vzrostly o 1,8 %, ve 2. čtvrtletí tempo kleslo k 1,5 % a ve 3. kvartále byly ceny vyšší již jen o 1,2 %. Růst cen pro spotřebitele tak zpomaloval již od 2. čtvrtletí 2012, tedy šestý kvartál v řadě a meziroční růst cen ve 3. čtvrtletí 2013 byl nejnižší za posledních třináct kvartálů.

... a to i přes silný pro-růstový efekt daňových úprav na počátku roku 2013 v důsledku navýšení obou sazeb DPH o 1 pb.

Silný vliv na meziroční navýšení cen pro spotřebitele v roce 2013 mělo zvýšení obou sazeb DPH o jeden procentní bod v lednu roku 2013. Jestliže byly ceny v lednu 2013 ve srovnání s prosincem 2012 o 1,3 % vyšší, z většiny byl tento cenový skok způsoben právě daňovými úpravami (vliv daňových úprav se na růstu cen pro spotřebitele podílel 0,8 pb.). Nebýt navýšení sazeb DPH na počátku roku, meziroční nárůst spotřebitelských cen v prvních třech kvartálech 2013 by byl výrazně nižší – meziměsíční změny cen pro spotřebitele se totiž v kladných hodnotách kromě ledna pohybovaly jen v únoru, březnu, dubnu a červnu, v ostatních měsících docházelo k meziměsíčnímu snižování cen. Jestliže ještě v červnu 2013 ceny pro spotřebitele narostly ve srovnání s předchozím měsícem o 0,4 %, v červenci již 0,2 % klesly, stejné platilo i o srpnu a v září propadly dokonce o 0,4 %.

Na snižování tempa růstu spotřebitelských cen (meziročně) se silně podílelo slabší meziroční navyšování cen hodnotově nejvýznamnějších výdajů na bydlení, vodu, energii a paliva...

Více než čtvrtinu spotřebních výdajů domácností tvoří platby za bydlení, vodu, energie a paliva. Ceny těchto výdajů se navyšují dlouhodobě, výjimkou nebyl ani rok 2013. Přesto meziroční tempo růstu cen zpomalovalo již od 2. čtvrtletí 2012 a bylo jedním z hlavních důvodů poklesu celkového tempa růstu cen pro spotřebitele. Jestliže ještě v 1. čtvrtletí 2013 vzrostly ceny bydlení, vody, energie a paliv v porovnání se stejným obdobím předchozího roku o 2,6 %, ve 2. kvartále již jen o 2 % a ve 3. čtvrtletí se tempo snížilo dokonce k 1,2 %. Významnou roli v určování cen pro spotřebitele hrají i ceny potravin a nealkoholických nápojů. Růst cen těchto komodit v roce 2013 lze považovat za relativně stabilní – ceny byly v 1. čtvrtletí vyšší o 4,9 %, ve 2. kvartále o 5,4 % a ve 3. čtvrtletí o 5,3 %. Meziroční navýšení cen potravin a nealkoholických nápojů bylo po všechny tři kvartály 2013 nejvyšší ze všech oddílů zahrnutých ve spotřebním koši.

... ale i značné meziroční zlevňování výdajově méně významných telekomunikačních služeb

Celoročně nižší ceny ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku vykazovalo bytové vybavení, zařízení domácností a opravy; doprava; pošta a telekomunikace. Zatímco u prvních dvou oddílů byly ceny nižší jen v řádu procentních bodů, ceny pošty a telekomunikací klesaly velmi výrazně – o 4,9 % přes 9,5 % ve 2. čtvrtletí na 11,4 % ve 3. kvartále. Rapidní pokles cen tohoto oddílu byl dán výrazným zlevňováním telekomunikačních služeb o 4,5 % přes 9,4 % na prozatím konečných 11,6 % ve 3. čtvrtletí - jednu z hlavních rolí v tomto pro spotřebitele příznivém cenovém vývoji zřejmě sehrávala silná konkurence mezi jednotlivými poskytovateli a boj o zákazníka.

K zastavení poklesu meziročního tempa růstu cen průmyslových výrobců přispělo nepokračující meziroční snižování cen zpracovatelů...

Ve 3. čtvrtletí 2013 byl zastaven pokles meziročního tempa růstu cen průmyslových výrobců. Jestliže již od 3. čtvrtletí 2011 docházelo ke snižování tempa růstu cen - v 1. čtvrtletí 2013 byly ceny v porovnání s příslušným obdobím předchozího roku vyšší již jen o 1,2 %, ve 2. kvartále o 0,5 % - ve 3. čtvrtletí 2013 došlo k růstu cen o mírně vyšších 0,7 %. Hlavní roli na této změně mělo nepokračující snižování cen ve zpracovatelském průmyslu. Jestliže ceny výrobců ve zpracovatelském průmyslu v 1. čtvrtletí 2013 rostly o 0,8 %, ve 2. čtvrtletí o 0,2 % klesly – pokles však ve 3. čtvrtletí 2013 nepokračoval a ceny zpracovatelů meziročně v zásadě stagnovaly (+0,1 %).

¹ Očištěno od sezónnosti a vlivu nestejného počtu pracovních dní.

...ve spojení se stabilním meziročním růstem cen v energetice a zásobování vodou

V lednu 2013 (stejně jako v předchozích dvou letech) skokově vzrostly ceny v energetice - v každém kvartále byly meziročně vyšší o více než 3 %. K obdobné změně došlo i u zásobování vodou a služeb souvisejících s odpadními vodami – v každém čtvrtletí byly ceny vyšší o více než 5 %. Cenový vývoj v těchto segmentech tak byl hlavním motorem pro sice mírný, avšak stále pozitivní růst cen průmyslových výrobců. Naopak v poklesu pokračovaly ceny v těžbě a dobývání. Tyto ceny se snižovaly vlivem klesajících cen uhlí již od 2. čtvrtletí 2012, výjimkou byl jen ojedinělý meziroční nárůst cen ve 2. čtvrtletí 2013 o 0,4 %, ve 3. kvartále 2013 ceny opět klesly (o 2 %).

Klesající ceny rostlinné výroby vedly ke snižujícímu se meziročnímu tempu růstu cen v zemědělství, ...

Zpomaloval růst cen i v zemědělství. Jestliže ještě v 1. čtvrtletí 2013 byly ceny v zemědělství v porovnání se stejným obdobím předchozího roku vyšší o 14,4 %, ve 2. čtvrtletí již jen o 9,3 % a v dalším kvartále dokonce o pouhých 1,4 %. Tento vývoj byl dán snižujícími se cenami rostlinné výroby (zejména obilovin a průmyslových plodin ovlivněné klesajícími cenami na světovém trhu) – ceny rostlinné výroby byly ve 2. čtvrtletí 2013 mezikvartálně o 5,3 % nižší, ve 3. čtvrtletí již více než o desetinu. Pouze částečnou kompenzací byl mezičtvrtletní nárůst cen živočišné výroby o 2 % ve 3. kvartále 2013.

...to však nemělo výraznější vliv na dynamiku cen potravin a nealkoholických nápojů

Postupné snižování meziročního růstu cen v zemědělství se však neprojevilo v tempech růstu cen potravin a nealkoholických nápojů poptávaných spotřebiteli – jak již bylo zmíněno, meziroční růst cen tohoto oddílu byl v roce 2013 poměrně stabilní. Na tomto tak zřejmě profitovali producenti – otázka však je, zda primární výrobci, zpracovatelé či obchodníci.

Nepříznivý vývoj ve stavebnictví prohlouben – nejen že pokračoval meziroční pokles cen stavebních děl, propad v roce 2013 zrychlil...

Oslabující poptávka po stavebních činnostech tlačila stavební firmy, aby snižovaly ceny stavebních děl i nadále. Za znepokojivou skutečnost však již neoznačíme jen dlouhodobý pokles cen ve stavebnictví, ale především prohlubující se tempa poklesu. Jestliže za celý rok 2012 nepřekročil meziroční pokles cen stavebních děl v ani jednom kvartále 1 pb., v roce 2013 naopak pokles v ani jednom kvartále nebyl nižší než 1 pb. - docházelo k postupnému prohloubení poklesu cen stavebních děl z 1 % v 1. čtvrtletí 2013 na 1,3 % ve 2. a 3. kvartále. V září 2013 byly ceny stavebních děl nižší ve srovnání se stejným měsícem předchozího roku již 43. měsíc v řadě.

..., obdobné zhoršení cenového vývoje během roku 2013 bylo patrné i u tržních služeb

Ke změně trendu nedošlo ani u tržních služeb – i ceny v této oblasti v roce 2013 pokračovaly v meziročním poklesu. Za nepříznivý fakt lze však označit skutečnost, že stejně jako u cen stavebních děl docházelo během roku 2013 k postupnému prohlubování poklesů. Jestliže v 1. čtvrtletí 2013 byly ceny v porovnání se stejným obdobím předchozího roku nižší o 0,5 %, ve 2. čtvrtletí již o 1,7 %. Tempo poklesu však i nadále prohlubovalo a ve 3. kvartále 2013 byly ceny nižší již o 2,1 %. Z jednotlivých oblastí byl jednoznačně nejhlubší pokles cen pozorován u telekomunikačních služeb (ve 3. čtvrtletí již o více než jednu pětinu) – je zřejmé, že hlavní roli v tomto vývoji hrál již zmiňovaný konkurenční boj o zákazníka.

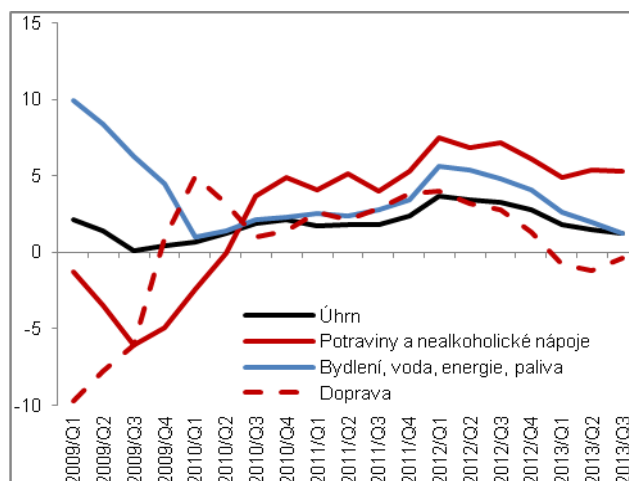
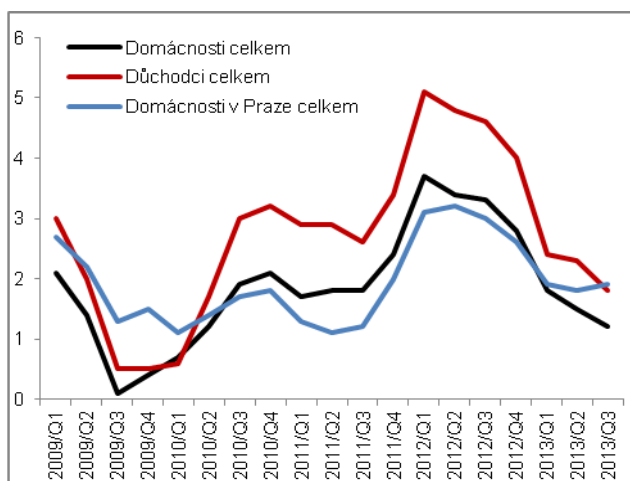
Ze zahraničí byla ve všech třech kvartálech 2013 „dovážena deflace“

K ekonomicky nepříznivému vývoji cen v tuzemské ekonomice – patrnému z jednotlivých ukazatelů – vedoucímu následně ke klesajícímu tempu růstu spotřebitelských cen, tedy inflace, přispívaly i ceny v zahraničním obchodě, konkrétně ceny dovozu. Ve všech třech kvartálech roku 2013 byly ceny dovozu v porovnání se stejným obdobím předchozího roku nižší. Ani ceny dováženého zboží tak netlačily na růst cenové hladiny v české ekonomice – naopak. Jestliže v 1. čtvrtletí byly ceny nižší o 0,3 %, ve 2. kvartále o 0,7 % a ve 3. již o 0,9 %. Na tomto vývoji se podílely zejména klesající ceny ostatních surovin a minerálních paliv a maziv. Ve 3. čtvrtletí 2013 na pokles cen dovozu tlačila i apreciacie CZK k USD (v meziročním vyjádření). Jestliže byl na straně vývozu pozorován mírný meziroční cenový nárůst (o 0,9 % v 1. čtvrtletí přes 0,6 % ve 2. kvartále na 0,4 % ve 3. čtvrtletí 2013), docházelo ve všech třech kvartálech 2013 ke zlepšování směnných relací.

Graf č. 11 **Růst spotřebitelských cen jednotlivých typů domácností (y/y v %)**

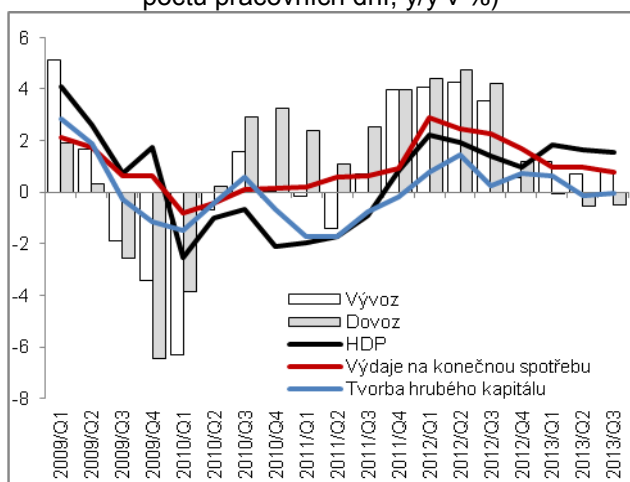
Graf č. 12 **Růst cen ve vybraných oddílech CPI (y/y v %)**

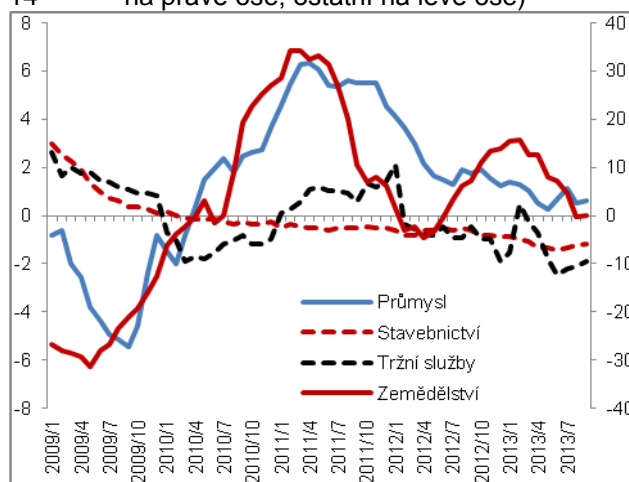

Pramen: ČSÚ

Graf č. 13 Deflátoři (očištěno od sezónnosti a vlivu počtu pracovních dní, y/y v %)

Graf č. 14 Ceny výrobců (y/y v %, ceny v zemědělství na pravé ose, ostatní na levé ose)

Pramen: ČSÚ